

Litteraturkrönika 2022

Av Lars-Erik Edlund, Erik Magnusson Petzell, Caroline Sandström,
Mathias Strandberg och Lena Wenner

I juni 2021 anordnades vid Köpenhamns universitet en workshop under rubriken »Traditionelle ømåls- og østdanske dialekter». Upprinnelsen till workshoppen var ett forskningsprojekt inom ramarna för det större projektet »Lyden af Hovedstaden», syftande till en utredning av dialekterna kring Köpenhamn. Workshoppen samlade forskare från både Danmark och Sverige som på ett eller annat sätt sysselsatt sig med de danska ömålen, bornholmskan eller Skånemålen. Tio föredrag framfördes och fyra rundabordsamtal företogs (Hansen 2021 s. 1). Sju av de tio föredragen publicerades i artikelform i band 21 av *Danske Talesprog*. Vi inleder vår krönika med att titta närmare på fyra av dessa artiklar, som är av särskilt stort intresse ur ett svenskt perspektiv.

Henrik Hovmark (2021) tecknar i en intressant och mångfasetterad artikel om det s.k. Öresundsmålet en vetenskaplig diskurs' levnadsbana. I slutet av 1800-talet och en bit in på 1900-talet fanns inom danska dialektologiska kretsar en utbredd uppfattning att dialekterna (eller dialekten?) i de själländska fiskelägena utgjorde ett från övriga själländska dialekter åtskilt »øresundsmål» som genom kontakt med Skånemålen rönt påverkan från dessa. Bl.a. skall detta ha yttrat sig i en svagare eller helt frånvarande stöt och en livligare tonalitet. Tanken om ett själländskt Öresundsmål kan spåras tillbaka till Valdemar Bennike och Marius Kristensens *Kort over de danske Folkemål*

Lars-Erik Edlund, professor emeritus i nordiska språk, Institutionen för språkstudier, Umeå universitet. – Professor Emeritus of Scandinavian Languages, Department of Language Studies, Umeå University. lars-erik.edlund@umu.se

Erik Magnusson Petzell, docent i nordiska språk, forskningsarkivarie, Institutet för språk och folkminnen, Göteborg. – Associate Professor of Scandinavian Languages, Research Archivist, Institute for Language and Folklore, Gothenburg. erik.petzell@isof.se

Caroline Sandström, fil. dr i nordiska språk, huvudredaktör för *Ordbok över Finlands svenska folkmål*, Institutet för de inhemska språken. – Doctor of Philosophy in Scandinavian Languages, Principal Editor, Institute for the Languages of Finland. caroline.sandstrom@sprakinstitutet.fi

Mathias Strandberg, fil. dr i nordiska språk, forskningsarkivarie, Institutet för språk och folkminnen, Göteborg. – Doctor of Philosophy in Scandinavian Languages, Research Archivist, Institute for Language and Folklore, Gothenburg. mathias.strandberg@isof.se

Lena Wenner, fil. dr i nordiska språk, forskningsarkivarie, Institutet för språk och folkminnen, Göteborg. – Doctor of Philosophy in Scandinavian Languages, Research Archivist, Institute for Language and Folklore, Gothenburg. lena.wenner@isof.se

(1898–1912 s. 149, karta 74), där Dragør och kuststräckan norr om Helsingör anges sakna stötdistinktion, och går igen i flera viktiga framställningar under 1900-talet, t.ex. i fjärde delen av Peter Skautrup's *Det danske sprogs historie* (1968 s. 108). Men med tiden slutade man att tala om Öresundsmålet, och när nu de traditionella dialekterna på Själland är borta är frågan om det över huvud taget någonsin varit berättigat att tala om ett Öresundsmål. Källäget är nämligen inte det allra bästa; bl. a. saknas det material som låg till grund för Bennike & Kristensen 1898–1912. När det i olika framställningar under huvudsakligen 1900-talets förra hälft talas om ett Öresundsmål tycks det snarast vara fråga om ett okritiskt vidareförande av en hävdvunnen sanning, och med tiden har Öresundsmålet kommit att framstå mer som myt än som realitet (Hovmark 2021 s. 31).

Under 1900-talets första decennier pågick ett intensivt arbete med att samla material till Ømålsordbogen. Som ett led i detta arbete utfördes uppteckningar i fiskelägena vid Öresund. 1932 besökte Børge Rasmussen och Ole Widding vid Udvalg for Folkemaal fiskelägena Gilleleje, Hornbæk och Sletten och gjorde uppteckningar. I pressen skrivs entusiastiskt om hur »man i Nordsjælland har fundet Lighed med skaansk Maal. Flere Ting udtales akkurat som i Skaane og der er ikke Tvivl om, at der tidligt har været livlig forbindelse mellem Befolkningen paa de to Kyster» (*Ærø Avis* 9/6 1932). Jämte uppteckningar utförda på 1920- och 1940-talet i de sydligare fiskelägena Tårbæk, Skovshoved och Dragør är Rasmussens och Widdings material från de nordliga Öresundsfiskelägena det viktigaste bevarade källmaterialet vi har om ett eventuellt Öresundsmål. Hovmark underkastar detta material en grundlig källkritisk granskning och finner flera fallgropar. En sådan är att dialekterna redan var stadda i hastig förändring och utjämning när Rasmussen och Widding gjorde sina uppteckningar, en annan Rasmussens brist på erfarenhet och hans därmed sammanhängande osäkerhet i uppteckningsarbetet. Trots allt finns en del gemensamt dialektalt gods på ömse sidor av Öresund, t.ex. fiskbeteckningen *blecka* och en vacklande eller frånvarande stöt. Ett mycket viktigt påpekande som Hovmark gör är att det emellertid inte är tillräckligt att peka på gemensamma språkliga drag mellan fiskelägenas språk och Skånemålen; för att bevisa att dessa drag beror på kontakter mellan befolkningarna på ömse sidor om sundet måste man också visa att (förutsättningar för) sådana kontakter verkligen har funnits. Med tanke på de begränsningar i kontakter mellan Skåne och Danmark som svenska myndigheter upprätthöll från 1680- till 1820-talet är frågan om och i så fall hur språklig påverkan kan ha medierats över sundet, försåvitt detta inte ägt rum före nationalitetsskiftet. Hovmark påpekar emellertid att den öresundska järnridå man gärna talar om under perioden 1680–1820 (jfr Strandberg 2019 med litt.) knappast kan ha varit helt tät. En markant nedgång (dock inte till noll och intet) syns i antalet skånskfödda borgare bosatta i Köpenhamn under andra hälften av 1600-talet och under 1700-talet, men nedgången är inte alls så dramatisk i Helsingör. Kontakten mellan själländska och skånska fiskare verksamma i Öresund har vidare varit

livlig under 1800-talet. Kontakt har alltså förelegat, vissa språkliga drag tycks gemensamma, men frågan i vad mån det är berättigat att tala om Öresundsmål som en särskild själländsk dialekt(grupp) lämnas obesvarad.

Bornholmskan är välkänt lik Skånemålen (se Areskoug 1957 s. 29 ff.), vilket rimligen beror på långvarig kontakt mellan ön och fastlandet. Att sådan kontakt kan få olika resultat beroende på förutsättningarna visas dock tydligt av Alex Speed Kjeldsen (2021) i en artikel om morfologisk förenkling i dialekten i Gudhjem. Denna dialekt uppvisar en längre driven regelbundenhet i bl. a. substantivets flexionsmorfologi än bornholmskan i övrigt. Förenklat uttryckt har maskuliner som slutar på palatalt *n*, femininer på (dentalt) *n* och neutrer på *-d* (*-ð*) utvecklade en sekundär bestämdhetsändelse: *majniñ* m. 'mannen', *hånn* f. 'handen', *fåded* n. 'fate'. I övrig bornholmska har ord som hör till dessa kategorier en reducerad eller helt synkoperad bestämdhetsändelse: *majn*, *hånn*, *fåd*. Kjeldsen argumenterar övertygande för att de längre Gudhjemformerna inte är relikter utan novationer uppkomna genom en koineiseringsprocess i kölvattnet av omfattande skånsk och blekingsk invandring till Gudhjem sedan ortens befolkning kraftigt decimerats i samband med pesten 1654. Skånemålen saknar de synkoperade bestämda former som är typiska för bornholmskan (utom Gudhjemsmålet). Men det är inte fråga om att de skånska och blekingska invandrarna inför sitt eget böjningssystem utan om en morfologisk förenkling där det böjningsmönster som råder i majoriteten substantivkategorier generaliseras. Det var delvis fråga om nordöstskånska friskyttar (a. a. s. 119 f.), och man kan räkna med att dessa haft det för Östra Göinge- och de nordligaste Villandsmålen typiska ålderdomliga böjningssystemet med en morfologiskt markerad femininform återgående på den gamla akkusativen: *haunnena* 'handen', *solena* 'solen', *jorena* 'jorden' (se Sjöstedt 1944 s. 80). Detta har ett visst intresse i sammanhanget då det visar att det inte helt enkelt är fråga om ett införande av det böjningssystem som (en del av) invandrarna hade i sitt förstaspråk.

I artikeln »Ømålsordbogens samlinger som sproghistorisk kilde» diskuterar Asgerd Gudiksen (2021) hur *Ømålsordbogens* samlingar kan användas som språkhistorisk och framför allt ljudhistorisk källa. *Ømålsordbogen* innehåller ca 3 miljoner kort som är excerperade från olika typer av källor, exempelvis tryckt dialektlitteratur, ordlistor som sammanställts av privatpersoner på eget initiativ, svar på skriftliga frågelistor och slutligen excerper från uppteckningar och ljudupptagningar som genomförts av medarbetare vid Udvalg for Folkemål (senare Institut for Dansk Dialektforskning). Det material som samlats in av Udvalg for Folkemål är det mest värdefulla och innehåller många gånger upplysningar som inte överlevt i andra källor. Materialet har dock samlats in under en lång tidsperiod och av flera olika personer som använt sig av olika metoder, vilket resulterat i en heterogen samling. Det krävs därmed en hel del bakgrundskunskap för att förstå materialet fullt ut.

Hur noga ett visst ord är beskrivet beror på om det tilldragit sig uppmärksamhet från dåtidens insamlare. Ord som ansågs särdialektala eller som var

intressanta ur etnologisk synvinkel fokuserades det mer på. Likaså är vissa geografiska områden mer välbeskrivna än andra. Det är inte alltid det framgår vilket år ett visst ord är upptecknat eller vem som tecknat ned ordet. Anledningen till den knapphändiga bakgrundsinformation är att sedeslapparna främst var ett arbetsredskap för att utforma en dialektordbok.

Ljudangivelserna har tecknats ner med olika typer av ljudskrifter. Framför allt har Dania använts, men notationspraxisen har varit mycket varierande. Gudiksen ger exempel på tolkningsproblem som de heterogena uttalsbeskrivningarna kan medföra, men hon visar också att ordboken kompletterar och nyanserar information som finns i andra källor och att ordboken därigenom kan bidra till att bättre förstå språkhistoriska ljudutvecklingar.

Bara en av artiklarna i den aktuella volymen av *Danske Talesprog* handlar huvudsakligen om en fastlandsöstdansk varietet, nämligen David Håkanssons och Henrik Rosenkvists »Utbyggnadsliknande konstruktioner i skånska» (2021). Inledningsvis ger författarna en rätt fyllig beskrivning av utbyggnad i standardsvenskan, t.ex. *Det var han som ville tala med dig*. Särskilt vikt fästs här vid hur utbyggnaden skiljer sig från två liknande konstruktioner: presentering med relativ bisats (*Det var en gubbe som ville tala med dig*) respektive satser med egentligt subjekt (*Det satt en gubbe i soffan som ville tala med dig*). Mot bakgrund av förhållandena i standardspråket griper de sig sedan an det dialektala materialet. De kommer fram till att skånsk utbyggnad precis som den standardsvenska alltid har ett icke-referentiellt *det* som subjekt. Däremot kan relativsatsen, till skillnad från i standardspråket, ha annan inledare än *som*. Om det utbrutna ledet är subjekt kan inledaren vara *där*, som i följande exempel från Dalby: *de va tinjhused där brände*. Och om det utbrutna ledet fungerar som adverbial kan satsen börja med *att*, vilket följande exempel från Burlöv får illustrera: *de va i sju år ad ja bode ude i Ågarp*.

Avslutningsvis ägnar sig Rosenkvist och Håkansson åt en tidigare endast flyktigt behandlad explanativ konstruktion som förekommer i sydsvenska dialekter och bornholmska. Den ser på ytan ut som en utbyggnad utan utbrutet led, och den används för att förklara att ett givet sakförhållande inte nödvändigtvis ska förstås på det sätt som ligger närmast till hands, vilket kan åskådliggöras med följande sydsvenska exempel, som författarna hämtat från Lombard (1945, s. 68): [*Slåss barnen?*] *Nej, det är som di leker*. Trots avsaknaden av utbrutet led innehåller relativsatsen ändå under vissa omständigheter en obligatorisk lucka efter objekt, t.ex. *Vilken fin lampa! Ja, det är som min chefvann (*den) igår*. Författarna argumenterar för att subjektet i dessa konstruktioner är ett referentiellt *det* som har sitt korrelat i den tidigare kontexten, antingen ett nominalt led, som lampan i exemplet, eller ett sakförhållande, ungefär som i appositionell relativfogning. Det är enbart när korrelatet är ett nominalt led som luckor uppträder i relativsatsen. Med ett sakförhållande som korrelat krävs det istället länkning till ett explicit led i relativsatsen, vilket följande exempel illustrerar: *Håller mormor på att dränka hunden? Nej, det är som hon badar den*. Här är inte hunden korrelat utan hela det sakförhållande (event)

där hunden ingår, och då behöver objektspronomenet *den* (som hänvisar till hunden) sättas ut. Författarna tolkar denna korrelattypsrelaterade begränsning som en följd av att det »måste länkas till det relevanta satsledet för att göras kontextuellt aktivt» (s. 170). Distributionen av luckor i den explanativa konstruktionens relativsats är dessutom begränsad i ytterligare ett avseende: luckan kan bara svara mot ett direkt objekt eller ett icke-agentiellt subjekt, aldrig mot ett indirekt objekt eller ett agentiellt subjekt. Författarna framhåller att denna begränsning möjligen kan relateras till själva verbfrasstrukturen, där de utelämningsbara leden har sin basposition längre ner i verbfrasen än de led som alltid måste realiseras.

Vi vänder så blicken mot ett fång artiklar i senaste numret av *Folkmålsstudier* (2022) med särskilt intresse för vår krönika. Ann-Marie Ivars (2022) diskuterar hur man negerar i dialekterna i södra Österbotten; hennes artikel bär följdriktigt titeln »Sydösterbottnisk negering». Redan i sin *Sydösterbottnisk syntax* från 2010 behandlar hon ämnet utförligt; negeringen fyller där hela det åttonde kapitlet. Mot bakgrund av att det bedrivits en hel del forskning om dialektal negationsyntax det gångna decenniet ser sig Ivars emellertid nödgad att nu återvända till ämnet. I den aktuella artikeln ägnar hon sig således både åt att komplettera bilden av sydösterbottnisk negering genom att presentera nyexcerperat material och åt att kritisera vissa slutsatser som dragits i den tidigare forskningen. De nya exempel som Ivars presenterar är hämtade ur inspelningar från Svenska litteratursällskapets folkkultursarkiv. De illustrerar olika typer av negationsberoende uttryck i sydösterbottniska dialekter. Även om uttrycken är kända sedan tidigare, exempelvis *helder* i betydelsen 'alls' (jfr uppslagsordet *heller* i FO, bet. 3), och i många fall också ligger standardspråket nära, rymmer Ivars genomgång ändå fruktbara ämnen för vidare forskning. Ett sådant, som Ivars själv också lyfter fram, är Närpesmålets *itt na*: 'inte något/några'. Denna kombination av negation och indefinit pronomen förekommer å ena sidan i helt standardnära användning, t.ex. *Int fanst e na bagarbryö*, vilket kan jämföras med *Inte fanns det något vetebröd*. Å andra sidan kan *itt na*: också användas i sammanhang där standardspråket har enkel negation. Dialektens *Men he fieg itt vi jier na*: motsvarar således *Men det fick inte vi göra*.

Utöver katalogen av negationsberoende uttryck innehåller Ivars artikel alltså också kritik av tidigare forskning, närmare bestämt de analyser av negationsharmoni och finala negationspartiklar i svenska dialekter som Henrik Rosenkvist presenterat i olika sammanhang under 2010-talet. Negationsharmoni har han behandlat i t.ex. Rosenkvist 2017 (refererad i *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2018 s. 163), finala negationspartiklar i t.ex. Rosenkvist 2018 (refererad i *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2019 s. 175). Rosenkvist har bedrivit sina negationsstudier inom ramen för ett nu avslutat RJ-projekt om svensk negationsyntax. Förrförra året utkom en projektrapport, sammanställd av honom själv (Rosenkvist 2021), där bland annat hans forskning om negationsharmoni och finala negationspartiklar i svenska dialekter

sammanfattas. Ivars artikel kan betraktas som en direkt reaktion på denna projektrapport. Hennes kritik går ut på, för det första, att finala negationer i sydösterbottniskan inte kan vara de *ej*-härledda negationspartiklar de tycks vara på andra håll kring Östersjön utan att de istället är dubblerade former av *inte*, som reduceras till *int*, *itt*, *it* eller *i*; det är endast den sista formen som potentiellt skulle kunna vara en reducerad form av *ej*. För det andra framhåller Ivars att fenomenet negationsharmoni är för svagt belagt i sydösterbottniskan för att det skall vara motiverat att föra den till samma grupp som Rosenkvists andra dialekter med negationsharmoni (exempelvis älvdalska); de tre belägg som finns innehåller alla kombinationen *inte aldrig*, något Ivars tar till intäkt för att det här snarast rör sig om en fennicism (jfr finskans *ei koskaan* 'aldrig').

I artikeln »Jag skulle säga i svenskt samtalspråk» granskar Eveliina Tolvanen (2022) ur ett interaktionellt, samtalsgrammatiskt perspektiv konstruktionen *jag skulle säga*. Tolvanen belyser grammatiska och sekventiella egenskaper hos denna konstruktion i samtal på svenska från Finland och Sverige. Hennes utgångspunkt är att *jag skulle säga* är ett positioneringsuttryck, som uppvisar likheter med uttryck som *jag undrar*, *får jag säga*, *höll jag på att säga*, *om man säger så* men även med uttryck som *jag tycker* och *jag menar*. Materialet för undersökningen består av 86 samtal ur svenska samtalskorpuser från Finland och Sverige. Hennes analys resulterar i 43 belägg på konstruktionen *jag skulle säga*, varav de flesta, 35 belägg, förekommer i finlandssvenska samtal. Att konstruktionen är vanligare i finlandssvenska samtal kan ha samband med att den förkortade uttalsformen *sku* 'skulle' är synnerligen frekvent i finlandssvenska, vilket gör konstruktionen med *jag sku säga* mer komprimerad. Urvalet av samtalsmaterial ger dock inte möjlighet att diskutera den regionala fördelningen mer i detalj i denna studie. Tolvanen studerar noggrant vilka turpositioner och funktioner *jag skulle säga* har i svenska samtal. Den kan bland annat göra en talares yttrande mindre kategoriskt och öppna upp för andra subjektiva synpunkter och andras erfarenheter och kunskaper. En typisk kontext för *jag skulle säga* är en tur som besvarar en fråga med en följdfråga, som dessutom kan innefatta ett möjligt svar. Ytterligare en funktion för *jag skulle säga* i Tolvanens samtalsmaterial är att markera epistemiskt företräde, att en viss talare i den aktuella talsituationen har mer kunskap och erfarenhet av liknande situationer. Denna funktion verkar ha anknytning till samtalsdeltagarnas institutionella roller.

Sara Haapamäki (2022) har i artikeln »Språkliga landskap i Åbo förr och nu» genomfört en diakron studie i Åbo utifrån metoder som används inom forskningsfältet språkliga landskap. Ofta är studier inom språkliga landskap synkrona, men Haapamäki menar att det diakrona perspektivet kan bidra till en djupare förståelse av de ideologiska mekanismer som står bakom valet av språk i språkliga landskap. Syftet med studien är att kartlägga hur den språkliga rollfördelningen har förändrats i det kommersiella landskapet i Åbo från början av 1900-talet fram till i dag och att förklara vad förändringarna kan bero på. Materialet består av 30 äldre fotografier tagna i centrala Åbo ca

1900–1930 och 30 nyare fotografier där Haapamäki fotograferat samma platser och byggnader som i det äldre materialet. Hon diskuterar i artikeln vilka språk som förekommer på fotografierna, i vilken ordningsföljd de skrivs och vad som uttrycks på de olika språken.

Åbo är officiellt en tvåspråkig stad, även om majoriteten alltid varit finskspråkig och andelen svenskspråkiga är förhållandevis liten. En skillnad mellan de två materialen är att den parallella tvåspråkigheten som finns i det äldre materialet i princip är borta i det nyare materialet. Andra språk än svenska och finska är sällsynta i det äldre materialet. I det nyare materialet finns också fler exempel på enspråkiga texter. Det är tydligt att svenskan inte har samma ställning i det nyare materialet, utan där är det engelskan som dominerar. Medan det i början av 1900-talet var symboliskt viktigt att ha kommersiella skyltar på de båda nationalspråken, tycks engelskan nu ha fått denna status. Ytterligare en skillnad mellan materialen är att de gamla namnen är tydligare motiverade genom att de består av ägarens namn eller beskriver företaget på två språk. De yngre namnen uppvisar större kreativitet och lekfullhet och präglas av ett mer godtyckligt val av språk.

Haapamäki konstaterar att tvåspråkigheten som präglade det kommersiella landskapet i Åbo i början av 1900-talet och som strävade efter maximalt begripliga texter som på lika villkor skulle tillgodose enspråkiga talare i ett tvåspråkigt samhälle i dag har ersatts av texter där det primära syftet inte är att förmedla information, utan snarare att referera till sig själva.

Anders Stendahl (2022) har skrivit artikeln »Kungliga Akademien i Åbo och den ortografiska standardiseringen – var Åbo kulturellt isolerat?« Studien syftar till att undersöka hur ortografin i tryckta svenska texter från Finland förhöll sig till 1700-talets standardiseringsprocess och 1801 års ortografiska norm. Stendahl vill även undersöka i vilken utsträckning den ortografiska utvecklingen i det finländska materialet kan belysa tätheten i kontakterna mellan Stockholm och Åbo. Standardiseringsprocessens centrum var Stockholm och Kungliga akademien i Åbo var den institution i Finland som hade bäst förutsättningar och störst intresse av att anpassa sitt språk till den pågående standardiseringen. Stendahl utgår från att ortografin i texter som gavs ut av Akademytryckeriet i Åbo därmed kan antas spegla med vilken hastighet språkliga innovationer spreds från Sverige.

Resultaten från Stendahls studie visar att de finländska texternas ortografi var standardiserad i början av 1800-talet, samt att texternas ortografiska utveckling under 1700-talet och det tidiga 1800-talet följde det allmänsvenska mönstret. Den gemensamma ortografiska utvecklingen i det som i dag är Finland och Sverige förutsätter att Åbo utan större dröjsmål tog upp de ortografiska innovationer som spreds från Stockholm, vilket i sin tur tyder på att det måste ha varit en kontinuerlig och tät kontakt mellan de bildade klasserna i Stockholm och Åbo. Troligen påskyndades processen också av att svenskan i hög grad användes som vetenskapsspråk i Åbo. Akademien i Åbo kan därför

ses som ett instrument genom vilket standardspråket implementerades i Finland.

Finlandssvensk tonaccenthistoria behandlas av Charlotta af Hällström-Reijonen i ett bidrag i senaste numret av denna tidskrift. Hon tar avstamp i Norens (1903) förteckning över framträdande särfinländska språkdrag, där Noreen speciellt lyfter fram avsaknaden av grav accent. Också Elert (1997) har påpekat att den mest påfallande skillnaden mellan sverigesvenskt och finlandssvenskt talspråk är att det i finlandssvenskan inte förekommer grav tonaccent. Som rubrik har af Hällström-Reijonen valt ett citat ur Hipping (1846) som i det föredrag han höll för Finska Vetenskaps-Societeten, »Om svenska språkdialecten i Nyland», konstaterade att en person från Finland »ej [kan] tala en mening utan att förråda [sin] härkomst ifrån det gamla Österlandet». I bidraget presenteras en rad tidiga uppgifter om frånvaron av accentopposition som Sven Hof (1753) och Pehr Stenbergs kommentar i en dagboksanteckning från 1779, men även Weste (1807), Rydqvist (1838; 1868), Freudenthal (1866), Wulff (1883) och Lyttkens-Wulff (1885) har diskuterat frågan. Också nyare forskningslitteratur lyfts fram; af Hällström-Reijonen sammanfattar med utgångspunkt i Selenius 1972, Reuter 2014 samt Kuronen et al. 2016 att det för såväl andraspråkstalare som personer med finlandssvenska som förstaspråk är utmanande att producera tal med ett korrekt tvåaccentsystem. Hon poängterar att de flesta forskare verkar eniga om att den grava accenten tidigare förekommit i finlandssvenska varieteter, men att den försvunnit genom kontakt med finskan. Källor från 1700-talet vittnar om att den grava accenten verkar ha saknats i svenskan i Finland redan vid den tidpunkten.

Två doktorsavhandlingar av stort intresse för vår krönika publicerades 2022, nämligen Malin Löfströms *Språklig stil och stajling bland finlandssvenskar i Stockholm: – ett mobilitetsdialektologiskt perspektiv* och Adam Horn af Åminnes *Från person till person. Avvecklingen av nordisk personkongruens ur ett diakront typologiskt perspektiv*.

Ämnet för Löfströms (2022) avhandling är språklig variation och språkförändring hos finlandssvenska migranter i Stockholm. Löfström problematiserar relationen mellan geografisk plats och språklig variation genom att utgå från att språkdrag har en flexibel betydelse beroende på i vilket sammanhang och av vem de används. Centrala begrepp i avhandlingen är *stil* och *stajling*. Löfström definierar *språklig stil* som en språklig produkt som en talare gör i en specifik situation och som går att dokumentera och avgränsa och som består av de varianter av språkdrag som talaren väljer att aktivera som resurser just där och just då. Talaren ses därigenom inte som en passiv bärare av språk, utan som en aktiv skapare av språklig stil. Processen bakom stil är det som Löfström kallar för *stajling*.

Avhandlingens syfte är att undersöka den språkliga stilen när deltagarna samtalar med en sverigesvensk person. Den stajling som står i centrum för avhandlingen är när talarna förändrar sin språkliga stil för att göra den gångbar i Stockholmskontexten. Det innebär att Löfström ser på den språkliga

variationen främst utifrån vad den betyder för talarna själva och hur de genom språkliga val skapar den varietet som de använder i intervjun. Syftet är också att finna förklaringar till varför de enskilda individernas språkliga stil och stajling ser ut som de gör i relation till deras identitet och till den sociala betydelse de tillskriver språk och språkförändring. Materialet består av intervjuer och gruppsamtal med elva personer från Västra Nyland. All språklig analys utförs på sekvenser ur intervjuerna, medan analysen av identitetsaspekter och metaspråk utgår från både intervjuer och smågruppsamtal.

Språkdragen som analyseras är förknippade med varieteterna västnyländska, finlandssvenska och sverigesvenska. Löfström analyserar språkdragen på prosodisk, fonologisk och lexikal nivå. Resultaten visar att kortstavighet förekommer hos alla deltagare, men i olika omfattning. Vidare fastslår Löfström att deltagarnas språkliga stil på fonologisk nivå huvudsakligen är finlandssvensk. Resultaten på lexikal nivå visar att sverigesvenska vardagliga ord förekommer hos nästan alla deltagare, men i olika utsträckning. De finlandssvenska dialogpartiklarna *jä*, *nå* och *jo* förekommer sällan, medan den finlandssvenska modalpartikeln *nog* finns hos alla deltagare.

Den generella tendensen är att informanterna standardiserar sitt talspråk i första hand i riktning mot ett finlandssvenskt standardspråk. I andra hand används drag som kan härledas till sverigesvensk standard eller till Stockholmspråk. Löfström visar vilka språkdrag som är viktiga i standardiseringsprocessen och vilka språkdrag som utgör resurser för stajling specifikt för den stockholmska kontexten. Alla informanter har språkliga drag som är sverigesvenska eller stockholmska, men vilka språkliga drag som utgör det sverigesvenska inslaget varierar mycket mellan olika individer.

Den uttalade stajlingen går delvis ut på att använda sverigesvenska ord. Syftet med stajlingen är enligt deltagarna främst att underlätta kommunikationen. På individnivå är stajlingen dock mer komplex och de språkliga valen kan kopplas till faktorer i den personliga identiteten och till den sociala betydelsen som deltagarna förknippar med olika språkdrag i Stockholmskontexten. Löfström betonar att kombinationen av variationsanalys och tolkande innehållsanalys har varit avgörande för att kunna göra en utförlig beskrivning av den språkliga stilen hos finlandssvenskar i Stockholm och att dessutom kunna ge förslag på förklaringar till deltagarnas språkliga val i form av stajling.

Adam Horn af Åminne (2022a) lämnar med sin avhandling ett viktigt bidrag såväl till allmänlingvistik som till svensk och nordisk historisk dialektologi. Ämnet för avhandlingen är personkongruens på verb, närmare bestämt hur sådan avvecklas när språk utvecklas diakront. Förlusten av personböjning har tidigare inte studerats ingående, vare sig i allmänhet eller i de nordiska språken specifikt, och det är denna lucka som Horn af Åminne vill fylla. Han inleder således med en genomgång av smärre studier av kongruensförlust i en rad olika språk för att därigenom vaska fram allmänna utvecklingsmönster som den följande framställningen kan ta sin utgångspunkt i och löpande

utvärderas mot. Därefter följer två studier av kongruensförlust på nordiskt område. Den första är mer övergripande och har hela den nordiska språkgrenen som empiriskt fokus. Framställningen bygger på omsorgsfulla studier av äldre dialektologisk litteratur från hela Norden. Även om alltså syftet med genomgången är att nå allmänlingvistiska insikter om vilka principer som styr kongruensförlust, ska det betonas att den också har ett egenvärde. Att få kongruensböjningens nordiska historia presenterad samlat på det här sättet är sannerligen värdefullt i och för sig, inte minst eftersom den genomgående visualiseras av klagörande kartor.

Den andra studien av nordisk kongruensförlust bygger på djupstudier av källmaterial och utgör avhandlingens huvudundersökning. Den riktar sökljuset mot en del av det nordiska området, nämligen sydvästra Sverige, där kongruensböjda verb har levt kvar långt in på 1900-talet och på vissa håll ännu lever kvar. Detta sydvästsvenska kongruensområde har Horn af Åminne själv behandlat i tidigare arbeten (2015, 2017). Även Erik Petzell har på senare tid ägnat den rikaste böjningen, den i Viskadalen, intresse ifrån olika perspektiv: i förhållande till pronomenbruk i Petzell 2018a, i förhållande till ordföljd i Petzell 2018b och 2021. För Horn af Åminne är det emellertid inte den mest välbevarade böjningen som är mest intressant utan den som bäst kan illustrera hur böjningen reduceras stegvis. Han väljer därför ut nordöstra Skåne och sydvästra Västergötland, närmare bestämt Östra Göinge härad respektive Marks och Kinds härader.

I båda dessa områden har den forntida differentieringen i verbets ändelse mellan olika plurala personer reducerats, men exakt hur de reducerade paradigmerna ser ut varierar. I singular finns däremot inga personspecifika ändelser kvar. Så småningom tar singularformen över helt, precis som i standardspråket. Att singular så att säga vinner över plural när kongruensen slutligen förloras är typologiskt väntat. Mindre väntade är emellertid vissa detaljer i den successiva upplösningen av personböjningen i plural. Ursprungligen var formerna för första, andra och tredje person plural distinkta, precis som i fornspråket. På vissa håll i det sydvästsvenska kongruensområdet är de distinkta formerna ännu levande, exempelvis i nordhalländska Träslövsläge där *vi/nil/de äter* heter *vi ädom, I äden, daj äda*.

I Horn af Åminnes västgötska material finns det rester av det ursprungliga systemet kvar. Men det är alltså själva formupplösningen som är av primärt intresse. I både det västgötska och det skånska materialet förekommer ett reducerat paradigm där ändelsen i tredje person är bevarad men där ändelsen för andra person har blivit associerad även med första person. I den västgötska versionen av detta paradigm faller dessutom alltid ändelsens avslutande *-n*; typen kallas därför *e*-böjning: *vi äte, I äte, di äta*. I Skåne kan däremot *-n* kvarstå, särskilt vid rak ordföljd, men typen kallas ändå *e*-böjning. Det skånska området rymmer dessutom en annan reducerad paradigmtyper, så kallad skånsk böjning, där det istället är första och tredje person som sammanfaller och formen för andra person som förblir distinkt. Med bevarat *-n*, göingskt *ni* för

I och skånsk lenisering av det intervokaliska *t*:et ser då vårt exempelparadigm ut så här: *vi aida, ni aiden, di aida*.

Både *e*-böjningen och den skånska böjningen reduceras med tiden ytterligare, så att blott en form återstår för alla plurala personer. Att denna plurala enhetsform är den ursprungliga formen för tredje person är typologiskt väntat, precis som alltså singularformens slutgiltiga totalseger när standardspråkets enhetsböjning helt tränger undan de dialektala systemen. Horn af Åminne analyserar dessa allmänna utvecklingsmönster som en följd av att tredje person är okodad för kategorin person medan singular är okodad för kategorin numerus. Mer oväntat rent typologiskt är emellertid att första och andra person utvecklas så olika. Både *e*-böjning och skånsk böjning innebär ju att den distinkta formen för första person förloras men att formen för andra person antingen bevaras distinkt (skånsk böjning) eller generaliseras till att gälla även första person (*e*-böjning). Författaren menar att den robusthet som böjningen för andra person uppvisar kan knytas till det för nordiska språk typiska formsammanfallet mellan andra person plural indikativ och plural imperativ; jfr *I äten* med *Äten!*. Andrapersonsböjningen skulle med andra ord vara mer motståndskraftig mot upplösning, eftersom den realiseras i flera grammatiska sammanhang.

Horn af Åminne (2022b) har under förra året också publicerat en artikel i denna tidskrift om attityder till olika dialektala benämningar på Överkalix: »*Överkölis* och *Ivikölis*. Endonymer, hyperkorrektio och försvenskning i dagens överkalixmål». Som titeln antyder är det två dialektala namnformer som förekommer bland nutida talare av överkalixmål. Den förra, *Överkölis* (där *l* betecknar tjockt *l*), är den som använts traditionellt och den senare, *Ivikölis*, är en hyperkorrektio som uppkommit på senare tid (tentativt daterad till 1930-talet). Det rent strukturella motivet till den hyperkorrekta bildningen kan sägas vara det asymmetriska förhållande som råder mellan standardspråkets och dialektens beteckningar för 'över' och 'övre': dialektens *över(e)* betyder 'övre', medan 'över' betecknas med *ivi*. Formen *Överkölis* betyder alltså strängt taget 'övre Kalix' och författaren förmodar att sammandragningen av de två leden är parallell med andra nordsvenska sammansättningar av typen *storchästen* (på målet ifråga *stoårhestn*), dvs. 'den stora hästen'. Emellertid måste ju det officiella ortnamnet, på standardsvenska, uppfattas som innehållande prepositionen *över*. Det är när dialekttalare har antagit att det standardsvenska namnet är en direkt (och korrekt) översättning av ett ursprungligt ortnamn på dialekt som namnformen *Ivikölis* har uppkommit.

Horn af Åminne intresserar sig för hur »överkalixmålets talargemenskap ser på de två namnformerna *Överkölis* och *Ivikölis*» (s. 62). För att få reda på det har han konstruerat en enkät, innehållande 11 frågor (varav fem explicit rör den dialektala beteckningen på orten), som han distribuerat via Facebookgruppen »Ve so förstär Överkölisma:Le oba Änsiktsbåoka». Med tanke på att antalet talare av överkalixmål har uppskattats till totalt ca 1600 (Parkvall 2015 s. 47–49), är det rätt anmärkningsvärt att Horn af Åminne

fått in hela 100 enkätsvar från informanter i olika åldrar (låt vara att det allra flesta är mellan 50 och 70 år). Svaren visar att den traditionella formen, *Överkölis*, både används av flest och uppfattas som vanligast. Informanter som bedömer *Överkölis* på detta sätt menar också att *Överkölis* är den riktigare formen med hänvisning till etablerat bruk och egen språkkänsla. Den minoritet som föredrar *Ivikölis* lyfter istället fram språkriktighet som skäl till att de också anser *Ivikölis* vara den riktigare formen, och de framstår i regel som säkrare på sin sak än *Överkölis*-brukarna. Författaren ser denna inställning som ett utslag av den allmänna tendens bland talare av trängda varieteter att vilja differentiera sig (och de former man använder) gentemot det dominerande språket.

Ett par runologiska artiklar utgivna under 2022 har hamnat i vår krönikas sökljus. Den första artikeln äger både teoretiskt och metodologiskt intresse, då den lämnar sociolingvistiska perspektiv på runinskrifter. Författare är Marco Bianchi (2022). Det är uppenbart att de ofta formelmässigt avfattade runstenarna står kvar på sin ursprungliga plats och därigenom bär på konkreta informationer om forntida sociala strukturer och det historiska kommunikativa landskapet. Denna uppsats utvidgar perspektiven och är till sin karaktär explorativ med syftet »att visa hur ett sociolingvistiskt perspektiv kan bidra till att uppfatta runinskrifter inte bara som en spegel av sociala förhållanden utan också som ett medel i skapandet och upprätthållandet av sociala kontakter, identiteter och attityder» (s. 15). Fyra separata studier redovisas, där den längsta handlar om färgsättningens roll i den vikingatida runstenskommunikationen. Bianchi finner stöd i antagandet att färgsättning varit ett självklart inslag i runstenskulturen. Färgerna (rött, svart, vitt, violett) har säkert burit på olika kulturellt betingade betydelser, och utan att ingå alltför mycket på detaljer kan fastslås »att färg har fungerat som en semiotisk modalitet i runstenskommunikationen i och med att färg kunde uttrycka ideationella, interpersonella och textuella betydelser» (s. 28). Man undrar förstas vilka samband som skulle kunna finnas mellan färgsättningen och inskrifternas innehåll, och man kan säkert också fundera mera över vad de olika färgerna stått för. En andra delstudie rör parmonumenten G 113 och G 114 från Ardre på Gotland, två runstenar som hör samman med varandra men tillkommit vid olika tider. De intertextuella referenserna från G 114 till G 113 ger oss en bild av hur runstenarna kunnat användas av sina samtida: uttryckt i diskursanalytiska termer kan man säga att G 113 rekontextualiseras när G 114 ristats. En studie handlar om hur gotländsk sandsten använts i två ristningar i Köpings kyrka, i vilken framställning kort diskuteras hur denna referens till Gotland skulle kunna tolkas ur sociolingvistiskt perspektiv. Också den välbekanta dopfunten från Åkirkeby på Bornholm diskuteras kortfattat, där skrift och bild nära relaterar till varandra och där den forntida avsändaren framträder såsom ytterst mån om att mottagaren skall kunna ta till sig budskapet – på samma gång fungerar runristningen med sitt antisemitiska innehåll socialt exkluderande. Marco Bianchis studie visar med goda

exempel hur runinskrifterna med framgång kan diskuteras som kommunikativa fenomen. Då studierna, med det explorativa upplägg som författaren valt, inte riktigt tränger på djupet, redovisas tolkningsperspektiven mestadels bara antydningvis.

Den amerikanska Kensingtonstenen hittades år 1898 av den svenske immigranten Olof Öhman. Att det skulle vara en medeltida runristning har på goda grunder ifrågasatts, men ännu in i vårt århundrade har publikationer som söker bevisa att det rör sig om en äkta medeltida ristning sett dagens ljus. Men allt talar alltså för att Kensingtonstenen tillkommit i sen tid. I en kort uppsats undersöker Mats G. Larsson och Staffan Fridell (2022) vilka sentida aktörer som kan ha stått bakom Kensingtonstenen. Vi har tack vare studier fått en rätt klar bild över uppkomsten av den typ av runtecken som återfinns på stenen («Kensingtonrunorna»). Runtecknen har av allt att döma skapats i Älvdalen någon gång ca 1870, och sedan har kunskapen om dem spridits till norra Hälsingland och Medelpad genom älvdalska gårdfarihandlare. Man kan nog räkna med att hälsingen Olof Öhman hade kännedom om dessa runor. Men det finns dialektala former i Kensingtonstens ristning som inte är hälsingska, vilket visats i en tidigare studie av författarduon (Fridell & Larsson 2016). Dialekten på ristningen pekar snarare mot språket i Härjedalen eller Nedansiljan i Dalarna. Misstankarna faller därför på att den i Svegs socken födde John Gran varit Olof Öhmans medhjälpare vid skapandet av Kensingtonstenen. På sin dödsbädd lär också Gran ha erkänt att han tillsammans med Öhman medverkat i tillverkningen av runstenen, som ett slags »practical joke» (Hedblom 1977). Med Mats G. Larssons och Staffan Fridells senaste uppsats får vi en än klarare bild av de människor som legat bakom Kensingtonstenen och dess runor.

Vi avslutar med en artikel om svenska växtnamn. Johannes Franckenius (1590–1661) var från 1628 ordinarie professor i medicin vid Uppsala universitet, och dessutom under kortare perioder universitetets rektor. Viktiga är hans verk *Speculum botanicum* (1638) och *Speculum botanicum renovatum* (1659), två floristiska och nomenklatoriska pionjärarbeten. Många namnhistoriskt och kulturhistoriskt intressanta iakttagelser kan göras utifrån skrifterna. Mats Rydén har i ett par tidigare studier (2015, 2017) behandlat Johannes Franckenius och dennes växt- och namnkunskap. I en uppsats i förra årgången av denna tidskrift förtecknar och kommenterar Rydén (2022) nu de växtnamn hos Franckenius som är svenska floranamn i dag, och visar därigenom på kontinuiteten i svenskt växtnamnskick. I framställningen möter läsaren sålunda namn som *jämna* («Hiempna»), *tåtel* («Tåtol»), *brakved* («Brakwedhträä») och *groblad* («Stoor Groobladh»). Ambitionen hos Franckenius var att anföra alla namn, såväl vetenskapliga som svenska. Han uppställer också, detta långt före Linné, en hel del binära namn, som *Caltha palustris*, *Primula veris*, *Rubus idaeus* och *Viola tricolor*. Rydéns förteckning och korta kommentarer till Franckenius' växtnamn är värdefulla.

Litteratur

- Areskoug, Hugo, 1957: *Studier över sydöstsånska folk mål*. 1. Lund.
- Bennike, Valdemar & Marius Kristensen, 1898–1912: *Kort over de danske Folke mål. Med Forklaringer*. København.
- Bianchi, Marco, 2022: Sociolingvistiska perspektiv på runinskrifter: En ökryssning med några semiotiska landstigningar: I: Laila Kitzler Åhfeldt & Magnus Källström (red.), *Det öppna och det fördolda. Runor i olika sociala miljöer från senvikingatid till efterreformatorisk tid*. Stockholm. S. 11–41.
- Elert, Claes-Christian, 1997: Inledning. I: P. Hedelin et al. (red.), *Norstedts svenska uttalslexikon*. Stockholm. S. 10–41.
- FO = *Ordbok över Finlands svenska folk mål*. 1 ff. Helsingfors 1976–. [Nätupplagens webbadress: <https://kaino.kotus.fi/fo>. Hämtad 2023-02-09.]
- Freudenthal, A.O., 1866: Om tonfallet i Nyländska bygdemålet, I: *Album utgifvet av Nyländingar*. 3. Helsingfors. S. 33–40.
- Fridell, Staffan & Larsson, Mats G., 2016: Språk och dialekt på Kensingtonstenen. I: *Saga och sed*, s. 149–168.
- Gudiksen, Asgerd, 2021: Ømålsordbogens samlinger som sproghistorisk kilde. I: *Danske Talesprog* 21, s. 11–27.
- Haapamäki, Saara, 2022: Språkliga landskap i Åbo förr och nu. I: *Folkmålsstudier* 60, s. 11–43.
- Hedblom, Folke, 1977: Kensingtonstenens gåta äntligen löst. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 1977, s. 133–134.
- Hipping, And. Joh., 1846: *Om svenska språkdialecten i Nyland*. (Föredr. för Vet. Soc. d. 29 April 1846.) [Sine loco.]
- Hof, Sven, 1753: *Sven Hof's Swänska språkets rätta skrifsätt (1753). Med ordstatistik och flera register i ny utgåva*. Utg. av Mats Thelander 1985. Uppsala.
- Horn af Åminne, Adam, 2015: Viljen I veta? Om verbens pluralböjning i sydväst-svenska dialekter. Magisteruppsats, Uppsala universitet.
- 2017: Verbal kongruensböjning i sydvästsvenska dialekter. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2016, s. 73–89.
- 2022a: *Från person till person. Avvecklingen av nordisk personkongruens ur ett diakront typologiskt perspektiv*. (Studia philologiae Scandinavicae Upsaliensia 21.) Uppsala.
- 2022b: *Överkölis och Ivikölis*. Endonymer, hyperkorrektion och försvensknings i dagens överkalixmål. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2021, s. 55–80.
- Hovmark, Henrik, 2021: Dialektoptegnelser fra øresundsfiskerlejerne i 1932 – og spørgsmålet om øresundsmålene. I: *Danske Talesprog* 21, s. 29–55.
- Håkansson, David & Henrik Rosenkvist, 2021: Utbrytningsliknande konstruktioner i skånska. I: *Danske Talesprog* 21, s. 153–173.
- af Hällström-Reijonen, Charlotta, 2022: »Vi kunna skriva den mäst ortografiska svenskan, men ej tala en mening utan att förråda vår härkomst ifrån det gamla Österlandet». I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2021, s. 119–128.
- Ivars, Ann-Marie, 2010: *Sydösterbottnisk syntax*. (Studier i nordisk filologi 84.) Helsingfors.
- 2022: Sydösterbottnisk negering. I: *Folkmålsstudier* 60, s. 201–215.

- Kjeldsen, Alex Speed, 2021: Gudjimmaswenst æjlle gott gammalt borriijnholmst? Morfologisk forenkling i Gudhjem i kølvandet på pesten i 1654. I: *Danske Talesprog* 21, s. 111–129.
- Kuronen, Mikko, Riikka Ullakonoja & Maria Kautonen, 2016: Inläringen av de svenska tonaccenterna hos finska S2-talare – automatiseras uttalet? I: *Språk & stil* NF 26, s. 161–194.
- Larsson, Mats G. & Staffan Fridell, 2022: Människorna bakom Kensingtonstenen och dess runor. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2021, s. 81–87.
- Lombard, Alf, 1945: Sydsvenska och uppsvenska. Bidrag till en jämförelse mellan två former av svenskt riksspråk. I: *Arkiv för nordisk filologi* 60, s. 1–72.
- Lyttkens, I.A. & F.A. Wulff, 1885: *Svenska språkets ljudlära och beteckningslära jämte en afhandling om aksent*. Lund.
- Löfström, Malin, 2022: *Språklig stil och stajling bland finlandssvenskar i Stockholm: – ett mobilitetsdialektologiskt perspektiv*. (Studia philologiae Scandinavicae Upsaliensia 22.) Uppsala.
- Magnusson, Erik, 2007: Huvudsats, bisats eller någonting annat? Om relativsatsliknande sekvenser i äldre svenska. I: Wollin, Lars, Anna Saarukka & Ulla Stroh-Wollin (red.), *Studier i svensk språkhistoria* 9. Åbo. S. 166–173.
- Noreen, Adolf, 1903: *Vårt språk. Nysvensk grammatik i utförlig framställning*. 1. Lund.
- Parkvall, Mikael, 2015: *Sveriges språk i siffror: Vilka språk talas och av hur många?* Stockholm.
- Pedersen, Karen Margrethe, 2019: Grammatisk analyse af to dialektale konstruktioner: der var mange (og) var glade ved det. *Danske Talesprog* 19, s. 1–36.
- Petzell, Erik M., 2018a: Enclitic subjects and agreement inflection in Viskadalian Swedish. I: *Nordic Atlas of Language Structures (NALS) Journal* 2(1), s. 1–39.
- 2018b: Verbböjning och ordföljd i Viskadalen. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2017, s. 89–125.
- 2021: Agreement inflection and word order in Viskadalian Swedish. I: Ida Larsson & Erik M. Petzell (red.), *Morphosyntactic change in Late Modern Swedish*. (Open Germanic Linguistics 2.) Berlin. S. 277–317.
- Reuter, Mikael 2014: *Så här ska det låta. Om finlandssvenska och språkriktighet*. Helsingfors.
- Rosenkvist, Henrik, 2017: Negationsharmoni på svensk språkgrund. I: Jan-Ola Östman, Caroline Sandström, Pamela Gustavsson & Lisa Södergård (red.), *Ideologi, identitet, intervention. Nordisk dialektologi 10*. (Nordica Helsingiensia 48. Dialektforskning 5.) Helsingfors. S. 257–267.
- 2018: Finala negationspartiklar i svenska dialekter – utbredning, syntax och etymologi. I: Harry Lönnroth, Bodil Haagensen, Maria Kvist & Kim Sandvad West (red.), *Studier i svensk språkhistoria* 14. (Vaasan yliopiston tutkimuksia 305.) Vasa. S. 244–257.
- 2021: Icke-orden. *Negationer – små ord med stor betydelse*. (RJ:s årsbox 2021.) Göteborg–Stockholm.
- Rydén, Mats, 2015: *Johannes Franckenius och den svenska floran. En studie i växt- och namnkunskap i 1600-talets Sverige*. (Acta Academiae Regiae Gustavi Adolphi 136.) Uppsala.
- 2017: Johannes Franckenius och de svenska floranamnen. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2016, s. 212–218.

- 2022: Johannes Franckenius och kontinuiteten i svenskt växtnamnsskick. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2021, s. 129–141.
- Rydvqvist, Johan Er., 1838: *Resa i Tyskland, Frankrike och Italien*. 1. Stockholm.
- 1868: *Svenska språkets lagar*. 4. Stockholm.
- Selenius, Ebba 1972: *Västnyländsk ordaccent*. (Studier i nordisk filologi 59. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 451.) Helsingfors.
- Sjöstedt, Gösta, 1944: Det nordöstsånska dialektområdet. Dialektgeografisk skiss. I: *Arkiv för nordisk filologi* 59, s. 73–96.
- Skautrup, Peter, 68: *Det danske sprogs historie*. 4. Fra J.P. Jacobsen til Johs. V. Jensen. København.
- Stenberg, Pehr 2014 [1758–1784]: *Pehr Stenbergs levernesbeskrivning. Av honom själv författad på dess lediga stunder*. 1. 1758–1784. Utg. av F. Elgh, G. Stenberg och O. Wennstedt 2014. Umeå.
- Stendahl, Anders, 2022: Kungliga Akademien i Åbo och den ortografiska standardiseringen – var Åbo kulturellt isolerat? I: *Folkmålsstudier* 60, s. 145–173.
- Strandberg, Mathias, 2019: Vad är danskt och vad är svenskt i Skånes dialekter? I: Georg Stubkjær Adamsen (red.), *Dialekter i rigt mål*. S. 287–310. [Sine loco.]
- Teleman, Ulf, Staffan Hellberg, Erik Andersson & Lisa Holm, 1999: *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm.
- Tolvanen, Evelina, 2022: *Jag skulle säga* i svenskt samtalsspråk. I: *Folkmålsstudier* 60, s. 175–202.
- Weste, Erik Wilhelm, 1807: De l'Accent. I: *Svenskt och fransyskt lexicon*. 1. A–M. Faksimilupplaga 1995. Lund.
- Wulff, Fr. 1883: Några ord om Aksent i allmänhet och om den moderna Franska aksentueringen i synnerhet I: G. Storm (red.), *Forhandlinger paa det andet nordiske Filologmøde i Kristiania den 10.–13. August 1881*. Kristiania. S. 169–184.
- Ærø Avis*. 1859–1963.
- Ømålsordbogen. En sproglig-saglig ordbog over dialekterne på Sjælland, Lolland-Falster, Fyn og omliggende øer*. 1 ff. København 1991–.